

Biedrība "Latvijas Mediju ētikas padome"

**Ētikas padomes atzinums
Nr. 2/2023**

Rīgā, 2023. gada 29. martā

Biedrības "Latvijas Mediju ētikas padome" (turpmāk – "Biedrība" vai "LMĒP") Ētikas padome šī gada 28. februāra sēdē šādā sastāvā: Ētikas padomes priekšsēdētāja vietnieks Aivars Pastalnieks, Ētikas padomes locekļi Aleksandrs Mirlins, Skaidrīte Lasmane, Guntars Līcis, Baiba Liepiņa, Gunta Līdaka, Anda Rožukalne

konstatē:

[1] Biedrības valde 2022. gada 28. decembrī saņēma AS "LPB Bank" (turpmāk – "Sūdzētāja") sūdzību (turpmāk – "Sūdzība") par sižetu TV3 18.12.2022. raidījumā "Nekā personīga" (<https://play.tv3.lv/Zinas/neka-personiga.serial-2502901/18decembris.episode-4993845>) un no tā atvasināto informāciju tīmekļa vietnē <https://zinas.tv3.lv/latvija/neka-personiga/martina-bunkus-slepkava-1990-gados-jau-tiesats-par-uzne-meja-haralda-vetera-nogalinasanu/> (turpmāk – "Raidījums"), norādot uz iespējamiem Biedrības Ētikas kodeksa pārkāpumiem.

[2] Sūdzētājs apgalvo, ka Raidījuma veidotāji ir vēlējušies pēc iespējas sasaistīt Sūdzētāju ar Mihailam Uļmanam izvirzītajām apsūdzībām un nav darījuši pietiekami, lai atspoguļotu Sūdzētāja norobežošanos no tām, tādējādi pārkāpjot Biedrības Ētikas kodeksa principu 4.1. "Godprātība", kas paredz, ka nav pieļaujami centieni tīši un aizklāti ietekmēt auditoriju.

[3] Sūdzētājs norāda, ka Raidījuma stāstījumā iekļautais teikums "Mantas arests liedzot bankai veikt izmaiņas īpašnieku struktūrā" nav paties, un tādējādi pārkāpts Biedrības Ētikas kodeksa princips 4.1. "Godprātība", kas paredz, ka nav pieļaujama nepatiesas informācijas publiskošana.

[4] Sūdzētājs norāda, ka stāstījuma daļas raidījumā, kurās ir iekļauta Sūdzētāja sniegtā informācija Raidījuma veidotājiem, nav skaidri atdalītas no blakus esošajām stāstījuma daļām, un pastāv iespēja, ka žurnālistu stāstījums var tikt uztverts kā Sūdzētāja sniegtā informācija, tādējādi pārkāpjot Biedrības Ētikas kodeksa principu 4.1. "Godprātība", kas paredz, ka nav pieļaujama maldinošā formā pasniegta informācija. Gadījumā, ja tā pati Raidījuma veidotāju sagatavotā informācija būtu uzskatāma par Raidījuma veidotāju viedokli vai notikumu izskaidrojumu, Sūdzētājs norāda, ka arī šādā gadījumā pārkāpts Biedrības Ētikas kodeksa princips 4.4. "Faktu un viedokļu nošķirums", kas paredz, ka fakti skaidri jānošķir no žurnālistu viedokļiem vai interpretācijas.

[5] Atbilstoši Biedrības Statūtu 6.2. punktam Biedrības valde Sūdzību nosūtīja par raidījuma "Nekā personīga" saturu atbildīgajai producentu grupai — sabiedrībai ar ierobežotu atbildību "Red Dot Media" (turpmāk — "Red Dot Media") skaidrojuma sniegšanai.

[6] Red Dot Media skaidrojumā raksta, ka, lai arī saprot Sūdzētāja pastiprināto uzmanību jebkurai ziņai, kurā tas tiek pieminēts, tomēr nav pamata pārmetumiem par reputācijas apdraudējumu.

[7] Skaidrojot Raidījumā izskanējušo informāciju, ka Mihaila Uļmana mantas arests liedzot LPB Bank veikt izmaiņas īpašnieku struktūrā, Red Dot Media norāda, ka nav pamata apgalvojumam par nepatiesu ziņu izplatīšanu, jo Uzņēmumu reģistra datu bāzēs ir skaidri redzama saikne starp Mihailu Uļmanu un Sūdzētāju: Mihailam Uļmanam caur SIA "Mono" pastarpināti pieder īpašumtiesības Sūdzētājā; Mihaila Uļmana "Mono" kapitāldaļām uzlikts arests – tas ierobežo iespējas rīkoties ar īpašumu. Tāpat Red Dot Media norāda, ka, lai arī kopš Mihaila Uļmana aresta ir pagājuši 8 mēneši un banku uzraugs, Finanšu un kapitāla tirgus komisija (FKTK) jau 2022. gada jūnijā informēja medijus, ka ir vērsis Sūdzētāja uzmanību uz faktu, ka Mihaila Uļmana īpašumtiesības bankā rada reputācijas risku, un sagaida, ka banka aktīvi rīkosies, lai novērstu šī riska ietekmi uz bankas darbību, — tas nav novērsts.

[8] Komentējot Sūdzētāja sniegtās informācijas atspoguļojumu, Red Dot Media skaidro, ka Raidījumā ir citēta Sūdzētāja atbilde: "LPB Bank ir informējusi SIA "Mono" par nepieciešamību veikt darbības M. Uļmana kunga kapitāla daļu sakarā. (...) Visi scenāriji ir mērķēti uz M. Uļmana kunga netiešo īpašuma tiesību un patiesā labuma guvēja statusa novēršanu LPB Bank." — tādejādi Raidījumā atspoguļota bankas sniegtā informācija un uzsvērts, ka banka meklē iespējas atrisināt situāciju.

[9] Biedrības valde 2022. gada 21. februārī Sūdzību nodeva izskatīšanai Biedrības Ētikas padomei atbilstoši Biedrības Statūtu 6.1.1. punktam. Ētikas padome

secina:

[10] Nav pamata Sūdzētāja pārmetumiem, ka Raidījuma veidotāji būtu bijuši negodprātīgi un būtu centušies tīši un aizklāti ietekmēt auditoriju, nepamatoti sasaistot Sūdzētāju ar Mihailam Uļmanam izvirzītajām apsūdzībām. Tāpat nav pamata pārmetumam, ka tie nav darijuši pietiekami, lai atspoguļotu Sūdzētāja norobežošanas no Mihailam Uļmanam izvirzītajām apsūdzībām.

Kā pētnieciski analītiskais raidījums, "Nekā personīga" pievēršas sabiedrībai nozīmīgiem un aktuāliem jautājumiem. Zvērināta advokāta un maksātnespējas procesa administratora Mārtiņa Bunkus pasūtījuma slepkavība ir viens no skaļākajiem noziegumiem pēdējos gados un piesaistījusi pastiprinātu sabiedrības uzmanību. "Nekā personīga" par šo jautājumu jau iepriekš informējis sabiedrību. Sūdzētāja pieminēšana Raidījumā nav ne pašmērķīga, ne pārmērīga. Sižets vēsta par Mārtiņa Bunkus slepkavības izmeklēšanu un starp lietas aspektiem skata slepkavības uzskūdišanā apsūdzētā Mihaila Uļmana konfliktu ar Mārtiņu Bunkus, kurš bija informējis uzraudzības un tiesībsargājošās institūcijas par aizdomām par naudas atmazgāšanu darījumos, kuros iesaistīti, tostarp ar Mihailu Uļmanu saistīti, uzņēmumi ar kontiem Latvijas pasta bankā. Šī banka (tagad — LPB Bank, arī — Sūdzētājs) pastarpināti caur SIA "Mono" daļēji pieder Mihailam Uļmanam. Tādejādi pats fakts, ka viens no šīs bankas lielākajiem patiesā labuma guvējiem ir apsūdzēts par slepkavības uzskūdišanu un atrodas apcietinājumā, ir viens no Sūdzētāja reputāciju veidojošiem faktoriem. Uz šo risku Sūdzētājam norādījusi arī FKTK. Vadoties no mediju neatkarības principa, nebūtu pamata gaidīt no Raidījuma veidotājiem, lai tie apzināti noklusētu šo saistību un izvairītos ziņot par izmeklēšanas gaitā atklāto, saistītajiem aspektiem (piemēram, arestu Mihaila Uļmana īpašumiem) tiklīdz tas skar Sūdzētāju. Savukārt Raidījumā iekļautā Sūdzētāja sniegtā informācija un atsevišķi nodalītais citāts skaidri atspoguļo Sūdzētāja nostāju saistībā ar FKTK norādītajiem reputācijas vadības riskiem, nodrošinot sižetā viedokļu daudzveidību arī par šo aspektu.

[11] Izvērtējot Sūdzētāja apgalvojumu, ka Raidījuma stāstījumā iekļautais teikums "Mantas arests liedzot bankai veikt izmaiņas īpašnieku struktūrā" nav paties, Ētikas padome neredz pamatojumu šādam pārmetumam. Minētais teikums ir jāskata gan raidījuma, gan citas publiski pieejamās informācijas kontekstā, un secinājums Ētikas padomei šķiet korekts. Pat tad, ja šajā aspektā ir juridiskas nianšes un informāciju varētu izklāstīt arī citādi, uz Raidījumā izdarīto secinājumu norāda pieejamais fakts kopums: Mihaila Uļmana kapitāldaļas SIA "Mono" ir arestētas; Mihails Uļmans caur SIA "Mono" ir bijis un joprojām ir patiesais labuma guvējs Sūdzētājā; FKTK Sūdzētājam pirms apmēram pus gada ir norādījis uz nepieciešamību nodrošināt izmaiņas patiesā labuma guvējos, taču tas vēl nav īstenots; pats Sūdzētājs Raidījuma veidotājus ir informējis, ka par nepieciešamību

novērst Mihaila Uļmana patiesā labuma guvēja statusu un īpašumtiesības Sūdzētājā tas ir vērsies pie sava tiešā īpašnieka — SIA “Mono”.

[12] Izskatot Sūdzības daļu par Sūdzētāja atbildes atspoguļošanu un nodalīšanu no Raidījuma veidotāju izdarītajiem secinājumiem un notikumu izklāsta, Ētikas padome secināja, ka nav pamata apgalvojumam, ka informācija būtu tikusi pasniegta maldinošā formā.

Sūdzībā citētais raidījuma teksts Sūdzībā tiek skatīts atrauti no tā sākotnējās audiovizuālās formas. Ekrānā redzamais un dzirdamais ir daļa no raidījuma, tāpēc teksts ir uztverams šajā kontekstā. Par [zemāk norādīto] Raidījumā iekļauto Sūdzētāja komentāru Sūdzētājs apgalvo, ka tas nav nodalīts no Raidījuma veidotāju sagatavotās informācijas.

“Neskatoties uz nevainīguma prezumpciju, publiskajā telpā tiek veidota sabiedriskā doma par personas vainu vēl pirms tiesas procesa sākuma. Tādēļ LPB Bank ir informējusi SIA “Mono” par nepieciešamību veikt darbības M. Uļmana kunga kapitāla daļu sakarā. (..)Visi scenāriji ir mērķēti uz M. Uļmana kunga netiešo īpašuma tiesību un patiesā labuma guvēja statusa novēršanu LPB Bank.”

Noskatoties raidījumu, secināms ir pretējais: komentārs ir pasniegts kā tiešā runa, nepārprotami nodalīta no Raidījuma veidotāju stāstījuma un tiek atveidots kā rakstiskas atbildes lasījums: to ierunājis cits cilvēks, teksts vienlaikus tiek rakstīts ekrānā blakus LPB Bank logotipam kā norādei uz informācijas avotu.

[13] Izvērtējot Sūdzētāja apgalvojumu, ka arī cits Sūdzētāja komentārs nav atdalīts no Raidījuma veidotāju sniegtās informācijas, Ētikas padome secināja, ka pārmetumam nav pamata, jo Sūdzētāja norādītais teksts nav tiešā runa, bet Raidījuma veidotāju stāstījumā iekļauts atstāsts par bankas sniegtajām atbildēm.

Banka Nekā personīga informēja, ka tai nav informācijas, vai uzraugi pētījuši arī darījumus ar “Aizko”. Pārbaudes ziņojumos šāda informācija nav bijusi iekļauta. LPB Bank neesot lietas dalībnieks nevienā kriminālprocesā, kas būtu saistīts ar “Aizko”.

Arī vizuāli šī informācija tiek attiecināta uz Sūdzētāju kā informācijas avotu, teksta atskaņošanas laikā rādot LPB Bank ēku un logotipu.

[14] Vērtējot Sūdzētāja apgalvojumu, ka [šeit iepriekš minētais] Sūdzētāja viedoklis nav skaidri atdalīts no tam sekojošās [zemāk norādītās] Raidījuma veidotāju sagatavotās informācijas, Ētikas padome secina, ka šie abi Sūdzētāja norādītie fragmenti ir Raidījuma veidotāju stāstījums, un katrs jauns fragments turpina stāstu, stāsta daļas tiek dažādi nodalītas - ar pauzēm, iespējami atbilstošākām video ilustrācijām, tāpēc šajā situācijā fragmentu vēl īpašākai nodalīšanai nav pamata.

“Mono” kapitāldaļas, tāpat kā citi apsūdzēto aktīvi un īpašumi 50 miljonu vērtībā ir arestēti. Mantas arests liedzot bankai veikt izmaiņas īpašnieku struktūrā. Tikmēr FKTK no bankas sagaida aktīvu bankas rīcību reputācijas risku novēršanā.

[15] Vērtējot Sūdzētāja apgalvojumu, ka teikums par izmaiņām bankas īpašnieku struktūrā var tikt uztverts kā Sūdzētāja sniegtā informācija, Ētikas padome uzskata, ka informācijas pasniegšanas veids Raidījumā, kur stāstījumu virza Raidījuma veidotāju gatavotais teksts ļauj saprast, ka šis teikums ir daļa no Raidījuma veidotāju stāstījuma.

[16] Diskutējot par atsauču norādīšanu, Ētikas padome kopumā pieturas pie uzskata, ka šādā audiovizuāla formāta raidījumā nebūtu jāprasa, lai pie katra teikuma tiktu nosaukts informācijas vai secinājumu avots, īpaši, ja tas noprotams no raidījuma konteksta. Tomēr lielāka precizitāte ir vēlama, jo ļauj samazināt pārpratumus un novērst interpretācijas. Tas ir īpaši svarīgi, veidojot raidījumus par sensitīvām tēmām, kurām pastiprināti tiek pievērsta uzmanība un kas skar dažādu pušu reputāciju.

Tāpat ir jāņem vērā, ka “Nekā personīga” raidījumiem tiek veidoti un publicēti transkripti — tie ir raidījumā sacītā un rakstītā rakstisks atspoguļojums, — bez papildinošās audiovizālas informācijas, kas ir daļa no Raidījuma vēstījuma video formātā. Tāpēc ir lietderīgi, lai raidījuma tekstā būtu iekļautas precīzas norādes, kas ir citāta vai informācijas avots, secinājumu veicējs u.tml. Ētikas padome aicina Raidījuma veidotājus turpmāk būt rūpīgiem un precīziem arī šādos aspektos.

[17] Ievērojot secināto, Biedrības Ētikas padome balso.

Par to, ka Raidījumā IR pārkāpts Biedrības Ētikas kodekss, balso Aleksandrs Mirlins.

Par to, ka Raidījumā NAV pārkāpts Biedrības Ētikas kodekss, balso Aivars Pastalnieks, Guntars Līcis, Baiba Liepiņa, Gunta Līdaka, Anda Rožukalne, Skaidrīte Lasmāne.

Ar balsu pārsvaru Ētikas padomē nolemts:

1. Raidījumā nav konstatēti Biedrības Ētikas kodeksa pārkāpumi.
2. Lēmumu publicēt Biedrības interneta vietnē un izplatīt informāciju par to atbilstoši Biedrības Statūtu 6.6. punkta noteikumiem.
3. Lēmumu paziņot Sūdzētājam un Red Dot Media.

Aleksandrs Mirlins informē, ka pievienos atzinumam savas atsevišķās domas. Pēc to saņemšanas, atzinums tiks papildināts..